

Datum: 1.6.2010 - Stran: KULTURA

## Biti musliman na Zahodu...

Kdo je letošnji nagrajenec vilenice Dževad Karahasan



**Dževad Karahasan, letošnji dobitnik vilenice**

Bila je Štajerska jesen (Steirische Herbst) v devetdesetih letih prejšnjega stoletja. Festival v Gradcu, ki je multikulturalnost lanisara v evropski prostor, davno preden je postala politična floskula. V graškem Forumu Stadtpark, v enem od steklenih paviljonov, je tekla silno vroča okrogla miza o Balkanu. Na njej so sodelovali sami eksilanti, disidenti - srbski, bosanski, hrvaški književniki: od **Bore Čosića, Filipa Davida, Aleksandra Tišme** do **Dževada Karahasana**. Prav on je bil je tedaj bolj tih, a njegovi poudarki so bili subtilni, odmerjeni. Ko je ena od graških poslušalk vstala in vprašala, ali ne sme več brati romanov **Dobrice Čosića**, ker se je "umazal" s politiko, ji je v dobri nemščini odgovoril, da naj kar bere Čas smrti, ker je poučen roman, ne glede na politiko. Postal je graški mestni pisar, ugledno ime mesta, predstavnik in glasnik medkulturnega dialoga in najbolj znan prav na nemškem govornem področju. Letos bo Karahasan na mednarodnem pisateljskem srečanju Vilenica prejel istoimensko nagrado.

Dr. Dževad Karahasan je rojen v Duvnu, danes Tomislavgradu, leta 1953. Je eden najprepoznavnejših bosanskohercegovskih romanopiscev, dramatikov, esejistov. Živi in dela v treh evropskih mestih: Berlinu, Sarajevu in Gradcu. Šest mesecev kot profesor teatrologije gostuje na Humboldtovem vseučilišču v Berlinu. Njegova predavanja o poetiki slovanske drame poslušajo študenti slavistike, teatrologije, evropskih književnosti in filmske akademije. V rojstnem mestu je končal osnovno in gimnazijsko šolanje. Diplomiral je na filozofski fakulteti v Sarajevu komparativno književnost in teatrologijo, v Zagrebu na filozofski fakulteti pa je doktoriral. Dolga leta je sourednikoval pri sarajevski reviji za kulturna vprašanja "Odjek" (Odmev). Vojna v BiH 1992. leta ga je zatekla na mestu profesorja, kasneje pa dekana Akademije scenskih umetnosti v Sarajevu. Piše drame, romane, eseje, zgodovino in kritiku teatra, je dramaturg in tudi gledališki režiser.

### **Ne podlega ceneni politizaciji**

**Odlike Karahasanove (post)moderne poetike so inovativna pripovedna tehnika, v kateri se mešajo žanrske karakteristike, esejizacija in dramtizacija proze, pa tudi bogastvo jezika. Čeprav je prvenstveno, po lastnem izboru in angažmaju, dramski pisec, ni mogoče spregledati, da je Karahasan naredil največji prodor v narativni in esejistično-memoarski prozi. Cenjen in uspešen dramski avtor je predvsem v državah nemškega govornega področja. A v tem aspektu deli usodo enega svojih vzornikov, Miroslava Krleže: kot hrvatski pisec, a tudi bošnjaški pisatelj je fasciniran od teatra. Napisal je veliko dobro sprejetih dram, a njegova najmočnejša dela so vendarle romani in esejistična memoaristika. Posebej izstopa njegov roman "Istočni diwan". Preveden v slovenščino je Vzhodni diwan izšel pred tremi leti pri Cankarjevi založbi v zbirki Moderni klasiki.**

**Roman pripoveduje o življenju in strašni smrti treh islamskih piscev: arabsko-perzijskega pisatelja Al-Mukafe (8. st. n. š.), sufijskega mistika in pesnika Al-Haladza (9.-10. st.) ter filozofa in pisatelja At-Tavhidija (10.-11. st). Tri paralelne, zrcalne zgodbe govorijo o ceni, ki se plača za zvestobo besedi, kadar pride v spor z resničnostjo, ter o odnosu med ortodoksno vero in mistiko, med arabsko in perzijsko kulturo, moškim in ženskim svetom. Kompleksna pripovedna struktura vsebuje elemente orientalskega pripovedništva: v tri osnovne zgodbe, tudi same med seboj povezane, tako kot variacije iste teme kot tudi vzročno-posledično, so vpete še vložne zgodbe, ki spominjajo na pravljice ali prilike. Ta retrospektivna tehnika bralca iz sodobnosti popelje globoko v preteklost.**

**Za razliko od Meše Selimovića v romanu Derviš in smrt Karahasan dobro pozna problematiko sufijskega mysticizma. Njegov Dnevnik selitve je močna memoarska proza, prikaz okupacije Sarajeva in funkcioniranja človeške skupnosti v nečloveških okoliščinah, medtem ko je kratki roman Sara in Serafina, delo o dvojni identiteti, stalni prisotnosti smrti in absurdnem umiranju v obkoljenem mestu, virtuozno delo, pripovedovano v enem dahu, do danes ne dovolj (o)cenjeno. V njem se prelamljajo dokumentaristični realizem, osebnoizpovedna naracija in borgesovska irealna atmosfera.**

**Brez dvoma je Karahasan eden najmočnejših in najsubtilnejših bošnjaških prozaikov. Pripada kategoriji tistih piscev, ki jim je tuja cenena politizacija,**

**književno-politični marketing in podleganje izvenliterarnim trendom.**

**Med njegovimi deli velja izpostaviti prozo Kraljevske legende (1980), drame Kralju vseeno ni všeč igra (1983), Strašno je zunaj (1984), komedijo Misijonarji (1989), že omenjeni Vzhodni divan (1989), Dnevnik selitve (1993), Al-Mukaffa, Celovec-Salzburg-Dunaj (1994), Koncert ptic, ARBOS, Dunaj (1997), Forme teatra kot artikulirana forma življenja (Herbert Gantschacher), Dunaj, 2000. V Sarajevu so mu 2007. izšla tudi že zbrana dela.**

**Karahasan je do leta 1993, ko je zapustil Bosno, na sarajevski gledališki akademiji predaval dramaturgijo ter zgodovino drame in gledališča, po emigraciji pa je bil gostujoči profesor na avstrijskih in nemških univerzah in mestni pisar v Gradcu. Poleg strokovnih knjig piše eseje (Dnevnik selitve je preveden tudi v slovenščino), drame, novele in romane.**

**"Ni lahko biti musliman danes na Zahodu," pravi nekje, "a pticam je še teže. Zahod je danes družba strahu, na vse strani se producirajo ogromne količine strahov raznih vrst. A ko vidite, kako je ubogim kadilcem, razumete, da ste kot musliman celo privilegirani," pravi Karahasan in rad poudari, da govori bosansko-hrvatsko-črnogorsko-srbski jezik.**

**Po lanskem uglednem italijanskem pisatelju Claudiu Magrisu, dobitniku vilenice, letošnji lavreat uteleša vse tipično vileniške značilnosti: večjezičnost, razpetost med različnimi identitetami, eksilantstvo, medkulturni in medverski dialog.**

**Dževad Karahasan, letošnji dobitnik vilenice**

**MELITA FORSTNERIČ HAJNŠEK**